

3/12/2008

Η γυναίκα της άμμου (1964)

ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΑΜΜΟΥ - SUNA NO ONNA

Σκηνοθεσία: Χιρόσι Τεσιγκαχάρα

Σενάριο: Κόμπο Άμπε

Ηθοποιοί: Εϊτζι Οκάντα, Κιόκο Κισίντα,
Κότζι Μιτσουί

Χώρα: Ιαπωνία (A/M)

Διάρκεια: 147'

Διακρίσεις: - Ειδικό βραβείο Κριτών στον Χιρόσι Τεσιγκαχάρα, Κάννες 1964
- Βραβείο Blue Ribbon, Καλύτερου Σκηνοθέτη, 1965
- Βραβείο Blue Ribbon, Καλύτερης Ταινίας, 1965
- Βραβείο Kinema Junpo Καλύτερου Σκηνοθέτη, 1965
- Βραβείο Kinema Junpo Καλύτερης Ταινίας, 1965
- Βραβείο Mainichi Film Concours Καλύτερου Σκηνοθέτη, 1965
- Βραβείο Mainichi Film Concours Καλύτερης Ταινίας, 1965
- Δύο υποψηφιότητες για Όσκαρ Ξενόγλωσσας Ταινίας (1965-1966)

Πρώτη προβολή: Ώρα 7.45 μ.μ.

Δεύτερη προβολή: Ώρα 10.30 μ.μ.

Ένα γιαπωνέζικο διαμάντι σε μια εποχή (δεκαετία του '60) που το ζήτημα της ύπαρξης και της ταυτότητας αναδεικνύονται κυρίαρχα στον ευρωπαϊκό κινηματογράφο.

Η πιο γνωστή ταινία ενός άγνωστου στη Δύση, αλλά εξέχοντα Ιάπωνα σκηνοθέτη με περισσότερο avant - garde παρά συμβατική ματιά. Έφτασε μέχρι την υποψηφιότητα Όσκαρ καλύτερης σκηνοθεσίας και ξενόγλωσσας ταινίας, ενώ απέσπασε το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στις Κάννες.

Στον πυθμένα μιας μεγάλης τρύπας περιτριγυρισμένης από άμμο βρίσκεται μια σκονισμένη καλύβα. Μέσα της κατοικούν ένας άντρας και μια γυναίκα, καταδικασμένοι να φτυαρίζουν συνεχώς χώμα, αν δεν θέλουν να βυθιστούν μέσα του.

Ένας εντομολόγος πηγαίνει στην έρημο για να μελετήσει ένα αταξινόμητο είδος σκαθαριού. Όταν χάνει το λεωφορείο της επιστροφής, θα μείνει για ένα βράδυ στο σπίτι μιας νεαρής χήρας, το οποίο σιγά σιγά βυθίζεται στην άμμο. Τελικά όμως, η φιλοξενία αυτή θα πάρει απροσδόκητη δραματική τροπή.

Ο θηλυκός σκαραβαίος και το παράλογο στη ζωή ενός ερασιτέχνη εντομολόγου

Μπορεί κανείς να αντιμετωπίσει την πρωτοποριακή δημιουργία του Τσιγκακάρα ως μια γνήσια ταινία τρόμου. Έναν σουρεαλιστικό εφιάλτη με ήρωα έναν ανυποψίαστο αθώο που παγιδεύεται σε ένα σισύφειο μαρτύριο απ' όπου ενδέχεται να μην ξεφύγει ποτέ. Μπορεί κανείς να προσεγγίσει το κρυπτικό αυτό φιλμ σαν τη διήγηση μιας αλλόκοτης ερωτικής ιστορίας που γεννιέται από μια απεγνωσμένη ανάγκη για συνύπαρξη και επαφή. Μπροστά στην κάμερα του Ιάπωνα σκηνοθέτη, ένας άντρας και μια γυναίκα ενώνονται σε έναν σφιχτό και απελπισμένο εναγκαλισμό, τα σώματά τους μεταμορφώνονται σε ανεξερεύνητα τοπία, όμοια σε αινιγματικές διαθέσεις με τις διαρκώς απρόβλεπτες κινήσεις της άμμου που τα κυκλώνει.

Μπορεί κανείς να αναγνώσει με πολλούς τρόπους το αλλόκοτο αυτό δημιούργημα. Αρκεί να μην αγνοήσει την υπέροχη αλληγορία που κρύβεται στον πυθμένα του.

Εκείνη που αναζητά την ουσία και τη μεταβλητότητα της ανθρώπινης ταυτότητας μέσα από την περίπτωση δυο χαρακτήρων που, επιστρέφοντας σε μια αρχέγονη και εντελώς πρωτόγονη κατάσταση, παλεύουν να μην αφομοιωθούν από το αδυσώπητο περιβάλλον τους.

Σαν τον εντομολόγο ήρωα του φιλμ, ο Τσιγκακάρα τοποθετεί μια μικρογραφία ζωής κάτω από το ερευνητικό του μικροσκόπιο. Ο αγώνας για καθημερινή επιβίωση απέναντι σε έναν παράλογο κόσμο, η ανθρώπινη ελπίδα κόντρα σε μια προδιαγεγραμμένη μοίρα, ο έρωτας και η συντροφικότητα ως παρηγοριά στη μοναξιά και στο αναπόφευκτο του θανάτου και, κυρίως,

η βεβαιότητα της φθοράς των πάντων αφήνουν το επισκεπτήριό τους στις εντυπωσιακές εικόνες της ταινίας. Μόνο, που αντίθετα με την ψυχρή επιστημονική ματιά του πρωταγωνιστή, ο Τσιγκακάρα φανερώνει αρκετή συμπόνια για τους δυο φυλακισμένους εραστές του. Έστω κι αν, στο παράδοξο και κλειστοφοβικό ποίημα που συντάσσει, όλα αρχίζουν και τελειώνουν στο χρώμα. Και μερικοί μόνο κόκκοι άμμου αρκούν για να συνοψίσουν το νόημα και το όριο της ανθρώπινης ύπαρξης.

ΛΟΥΚΑΣ ΚΑΤΣΙΚΑΣ
ΣΙΝΕΜΑ

Το γεγονός και μόνο ότι ένα ιαπωνικό φιλμ διεκδικούσε από την Ακαδημία το Όσκαρ σκηνοθεσίας εν έτει 1965 - εποχή που στη Δύση, και ειδικά στους Αμερικανούς, μόλις που ήταν γνωστό το σινεμά του Κουροσάβα - είναι δηλωτικό μιας ξεχωριστής σκηνοθετικής ματιάς που δύσκολα θα προβλεπόταν. Βασισμένος στο ομότιπλο λογοτεχνικό έργο του μόνιμου συνεργάτη του Κόμπο Άμπε και βυθισμένος σ' ένα υπό κατάρρευση σπίτι, ο Τσιγκακάρα αναλύει τους συμβολισμούς πίσω από το τελετουργικό μιας αμείλικτης καθημερινότητας. Τι γίνεται όταν ο ίδιος ο άνθρωπος παγιδεύεται σωματικά και πνευματικά, όπως τα έντομα στα ειδικά δοχεία παρατήρησης ενός εντομολόγου; Πόσο ανθεκτικές είναι οι αντιστάσεις του σε μια... ύπουλη "φιλοξενία"; Γιατί μια γυναίκα αποφαινεται ότι "είναι αμαρτία να αφήνεις τον τόπο που σε γέννησε", ακόμη κι όταν εκεί έχει χάσει σύζυγο και παιδί; Περισσότερο γοητευμένος από ένα υπαινικτικό σινεμά, ο Τσιγκακάρα δεν δίνει απαντήσεις, αλλά χτίζει με γλαφυρό τρόπο το σασπένς του κινδύνου. Αρκείται στην παρατήρηση - γενεσιουργός δύναμη του κινηματογράφου της εξαντλητικής παραβολής του σισύφειου μύθου, διατηρώντας μια στείρα συναισθηματική στάση απέναντι στον παγιδευμένο πρωταγωνιστή του (ο "Έιτζι Οκάντα από το "Χιροσίμα, Αγάπη μου"). Οι σκηνές πάλης αυτού του βεβιασμένου ζευγαριού με την άμμο, η συνωμοτική συμμετοχή του κοινωνικού περιγύρου στην παγίδα, το κινήγι της ελευθερίας μέσα από την επιστήμη και η ακόρεστη ελπίδα για απελευθέρωση, σε συνδυασμό με την υποβλητική ασπρόμαυρη φωτογραφία του Χιρόσι Σεγκάουα και την ανατριχιαστική μουσική σύνθεση του Τόρου Τακεμίτσου, συνέβαλαν καθοριστικά στο μύθο της ταινίας.

BENIA ΒΕΡΓΟΥ
ΑΘΗΝΟΡΑΜΑ

Στην "Περσόνα" (1966) ο αφαιρετικός Μπέργκμαν απογειώνει το μοντερνισμό, ξεκινώντας από ένα παιχνίδι με τις σκιές και καταλήγοντας σε ένα παιχνίδι με τους όγκους και την προοπτική του κινηματογραφικού κάδρου, για να πραγματευτεί

το θέμα της μάσκας και του αληθινού προσώπου. Έξι χρόνια πριν ο Μικελάντζελο Αντονιόνι με την "Περιπέτεια" διερεύνησε την αλλοτρίωση και τα χάσματα στην ανθρώπινη επικοινωνία και άλλαξε ριζικά τον τρόπο με τον οποίο ο αφηγηματικός κινηματογράφος αντιμετώπιζε τους ήρωες και την ψυχολογία τους.

Μινιμαλιστική, με σουρεαλιστικές πινελιές και με ατμόσφαιρα που θυμίζει πίνακα του Νταλί, η "Γυναίκα στους αμμόλοφους" προβάλλεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα σε μεγάλη οθόνη και μας συστήνει πολύ καθυστερημένα τον Χιρόσι Τεσιγκαχάρα. Η ταινία γυρίστηκε το 1964 και έγινε η πιο αναγνωρίσιμη ταινία του στη Δύση. (Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στις Κάννες και υποψηφιότητα για το Όσκαρ Ξενόγλωσσης ταινίας). Με το "Γυναίκα στους αμμόλοφους" ο Τεσιγκαχάρα έχτισε μια γέφυρα ανάμεσα στο γιαπωνέζικο σινεμά και στο μοντέρνο σινεμά της Δύσης. Η επιλογή του ηθοποιού Εϊτζι Οκάντα (ο πρωταγωνιστής στο "Χιροσίμα αγάπη μου" του Αλέν Ρενέ το 1959) στον κεντρικό ρόλο κάνει πιο έντονη αυτή τη διάσταση.

Η ιστορία διαδραματίζεται σε μια αμμώδη αχανή έρημο, όπου φυσάει διαρκώς και η ζέστη λιώνει τα πάντα. Ένας καθηγητής και ερασιτέχνης εντομολόγος έχει πάρει τριήμερη άδεια από τη δουλειά του και έχει έρθει σε αυτή την ξεχασμένη γωνιά της Ιαπωνίας για να μελετήσει ένα σπάνιο και αταξινόμητο είδος σκαθαριού. Αν το καταφέρει, θα δημοσιεύσει μια εργασία που θα τον κατατάξει στο πάνθεον των εντομολόγων. Μια σύντομη σκηνή ονειροφαντασίας μας πληροφορεί για την μη επικοινωνία ανάμεσα στον ερασιτέχνη παρατηρητή των εντόμων (δεν θα μάθουμε ποτέ τ' όνομά του) και μια γυναίκα, προφανώς, τη γυναίκα του. Η ιστορία αποκτά σασπένς στη συνέχεια. Ξαφνικά εμφανίζονται από το πουθενά τρεις ντόπιοι, που δεν συμπαθούν ιδιαίτερα τους κρατικούς υπαλλήλους, όπως λένε, και προτείνουν στον πρωτευουσiano να τον φιλοξενήσουν σε ένα από τα σπίτια του χωριού.

Το στοιχείο του παραλόγου εισχωρεί με ορμή στην ταινία όταν βλέπουμε το σπίτι: μια παρά-

γκα στον πάτο ενός τεράστιου αμμόλακου, που είναι προσπελάσιμη μόνον με ανεμόσκαλα. Ο εντομολόγος κατεβαίνει στο λάκκο όπου κατοικεί μια μοναχική χήρα και ζει μια αλλόκοτη κλειστοφοβική αλλά και ερωτική περιπέτεια, με κύριες παραμέτρους το ένστικτο της επιβίωσης και τη σεξουαλική επιθυμία. Η άμμος, που εισχωρεί από παντού καλύπτοντας ταχύτατα ό,τι βρίσκεται μέσα στην παράγκα - φέρετρο, περιγράφει αλληγορικά τη φθορά με τη ροή του χρόνου. Ο εντομολόγος παγιδεύεται στο λάκκο, όπως τα έντομά του στα γυάλινα βαζάκια ή όπως τα θύματα μιας αράχνης στον ιστό της. Παράλληλα, ο Τεσιγκαχάρα, ως συνεπής παρατηρητής κι αυτός, ολοκληρώνει το σχολίο του περί της ανθρώπινης μοίρας, παρουσιάζοντας τη σισύφειο προσπάθεια του ήρωά του να βγει από το λάκκο. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι τη μοναδική φορά που ο εντομολόγος καταφέρει να δραπετεύσει πέφτει σε κινούμενη άμμο (η παγίδα της απειραντοσύνης και η ψευδαίσθηση της ελευθερίας). Τα αβανγκάρντ μουσικά θέματα του Τόρου Ταкеμίσου διαπερνούν τις εξαιρετικές ασπρόμαυρες συνθέσεις του φωτογράφου Χιρόσι Σεγκάουα όπως η καρφίτσα του εντομολόγου το σώμα των εντόμων. Το "Γυναίκα στους αμμόλοφους" κατατάσσει τον Τεσιγκαχάρα δίπλα σε Ιάπωνες σκηνοθέτες όπως ο Ναγκίσα Όσιμα και ο Σοέι Ιμαμούρα.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 3/7/2008